A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2005. január 20. *

A C-27/02. sz. ügyben,

a Bírósághoz a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezménynek a Bíróság általi értelmezéséről szóló, 1971. június 3-i jegyzőkönyv alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában,

amelyet az Oberlandesgericht Innsbruck (Ausztria) a Bírósághoz 2002. január 31-én érkezett, 2002. január 14-i határozatával terjesztett elő az előtte

Petra Engler

és

a **Janus Versand GmbH**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: C. W. A. Timmermans tanácselnök, C. Gulmann bíró és R. Schintgen (előadó) bíró,

* Az eljárás nyelve: német.

főtanácsnok: F. G. Jacobs,
hivatalvezető: M.-F. Contet főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2004. május 26-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

— P. Engler képviseletében K.-H. Plankel és S. Ganahl Rechtsanwälte,

— a Janus Versand GmbH képviseletében A. Matt Rechtsanwalt,

— az osztrák kormány képviseletében C. Pesendorfer, meghatalmazotti minőségben, segítője: A. Klauser Rechtsanwalt,

— az Európai Közösségek Bizottsága képviseletében A.-M. Rouchaud és W. Bogensberger, meghatalmazotti minőségben,

a főtanácsnok indítványának a 2004. július 8-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezménnyel (HL L 304., 1. o. és — módosított szöveg — 77. o.), a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel (HL L 388., 1. o.), a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezménnyel (HL L 285., 1. o.), valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezménnyel (HL 1997. C 15., 1. o.) módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény (HL 1972. L 299., 32. o., a továbbiakban: Brüsszeli Egyezmény) 5. cikke 1. és 3. pontjának, valamint 13. cikke (1) bekezdése 3. pontjának értelmezésére vonatkozik.

2 A kérelmet a P. Engler osztrák állampolgár (lakóhelye: Lustenau [Ausztria]) és a Janus Versand GmbH (a továbbiakban: Janus Versand) nevű — német jog szerint bejegyzett — csomagküldő vállalkozás (székhelye: Langenfeld [Németország]) között folyó eljárás keretében terjesztették elő, amelyben P. Engler nyeremény kifizetését követeli a vállalkozástól, mivel ez utóbbi egy neki címzett, és őt név szerint feltüntető küldeménnyel azt a látszatott keltette benne, hogy valamilyen nyereményt nyert.

A jogi háttér

A Brüsszeli Egyezmény

3 A Brüsszeli Egyezmény joghatóságra vonatkozó rendelkezései a 2–24. cikket tartalmazó II. fejezetben szerepelnek.

4 A Brüsszeli Egyezmény 2. cikkének (1) bekezdése, amely cikk az Egyezmény II. fejezetének „Általános rendelkezések" címet viselő 1. szakasza alatt található, a következő főszabályt határozza meg:

„E rendelet rendelkezéseire is figyelemmel, a valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy, állampolgárságára való tekintet nélkül, az adott szerződő állam bíróságai előtt perelhető." [nem hivatalos fordítás]

5 A Brüsszeli Egyezmény ugyanazon szakasza alatt található 3. cikk (1) bekezdése értelmében:

„A valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy más szerződő állam bíróságai előtt kizárólag e fejezet 2–6. szakaszában megállapított rendelkezések alapján perelhető." [nem hivatalos fordítás]

6 A Brüsszeli Egyezmény II. fejezetének 2–6. szakasza alatt található 5–18. cikk rendelkezik a különös, kötelező vagy kizárólagos joghatóságról.

7 A Brüsszeli Egyezmény II. fejezetének „Különös joghatóság" címet viselő 2. szakasza alatt található 5. cikke értelmében:

„A valamely szerződő államban lakóhellyel rendelkező személy más szerződő államban perelhető:

1) ha az eljárás tárgya szerződés vagy szerződéses igény, akkor a kötelezettség teljesítésének helye szerinti bíróság előtt; [...]

[...]

3) jogellenes károkozással, jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekménynyel kapcsolatos ügyekben annak a helynek a bírósága előtt, ahol a káresemény bekövetkezett;

[...]" [nem hivatalos fordítás].

8 A Brüsszeli Egyezmény II. fejezetében található 13–15. cikk alkotja az Egyezmény „Joghatóság fogyasztói szerződések esetén" címet viselő 4. szakaszát.

9 A Brüsszeli Egyezmény 13. cikke megfogalmazása szerint:

„Valamely személy — a továbbiakban: a fogyasztó — által kereskedelmi vagy szakmai tevékenységén kívül eső céllal megkötött szerződéssel kapcsolatos ügyekben a joghatóságot a 4. cikk és az 5. cikk 5. pontjának sérelme nélkül e szakasz határozza meg, ha

1) a szerződés tárgya ingó dolgok részletfizetésre történő értékesítése; vagy

2) a szerződés tárgya olyan részletekben visszafizetendő kölcsön vagy bármely egyéb hitel, amelyet az ilyen áruk vételének finanszírozására nyújtanak; vagy

3) minden más esetben, ahol a szerződés tárgya szolgáltatás nyújtása vagy ingó dolog értékesítése, ha:

a) a szerződés megkötését a fogyasztó lakóhelye szerinti szerződő államban kifejezett vételi ajánlat vagy reklám előzte meg,

és

b) a fogyasztó ebben a szerződő államban megtette a szerződés megkötéséhez szükséges intézkedéseket.

Amennyiben a fogyasztó a szerződő államban lakóhellyel vagy székhellyel nem rendelkező, azonban valamely szerződő államban fióktelepével, képviselettel vagy más telephellyel rendelkező féllel köt szerződést, a fióktelep, a képviselet vagy más telephely működéséből származó jogvitában a felet úgy kell tekinteni, mintha lakóhelye vagy székhelye az említett államban lenne.

E szakasz a fuvarozási szerződésekre nem alkalmazható." [nem hivatalos fordítás]

10 A Brüsszeli Egyezmény 14. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„A fogyasztó a másik szerződő fél ellen akár annak a szerződő államnak a bíróságai előtt, ahol a fél lakóhellyel vagy székhellyel rendelkezik, akár saját lakóhelyének bíróságai előtt indíthat eljárást." [nem hivatalos fordítás]

11 E szakasz joghatóságra vonatkozó rendelkezéseitől kizárólag a Brüsszeli Egyezmény 15. cikkében meghatározott feltételek tiszteletben tartása mellett lehet eltérni.

A vonatkozó nemzeti szabályozás

12 Az osztrák fogyasztóvédelmi törvény (BGBl. Nr. 140/1979) 5j. §-a a következőképpen rendelkezik:

„Azok a vállalkozások, amelyek meghatározott fogyasztóknak nyereményígéreteket vagy ehhez hasonló üzeneteket küldenek, amelyek megfogalmazása alapján a fogyasztó azt gondolhatja, hogy meghatározott díjat megnyert, kötelesek ezt a díjat átadni a fogyasztónak; és a díj bíróság előtt is követelhető."

13 Ezt a rendelkezést a távollévők közötti szerződésekről szóló osztrák törvény (BGBl. I, Nr. 185/1999) 4. cikke iktatta a fogyasztóvédelmi törvénybe, a távollévők között kötött szerződések esetén a fogyasztók védelméről szóló, 1997. május 20-i 97/7/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 144., 19. o.) osztrák jogba történő átültetése alkalmával.

14 A fenti rendelkezés 1999. október 1-jén lépett hatályba.

15 Előzetes döntéshozatalra utaló határozatában az Oberlandsgericht Innsbruck megállapítja, hogy a fenti 5j. § célja az, hogy a „nyereményígéret" bíróság előtti követelése céljából kereshetőségi jogot biztosítson a fogyasztó számára, amennyiben ez utóbbi tévedésben volt abból kifolyólag, hogy az őt személyesen felkereső üzletember azt látszatot keltette, hogy valameilyen nyereményt nyert, miközben a cselekmény tényleges célja, azaz az áru megrendelésére vonatkozó felhívás csak kis betűkkel vagy a küldemény kevésbé látható helyén, illetve nehezen érthető megfogalmazásban volt feltüntetve.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

16 Az alapeljárás irataiból kiderül, hogy 2001 elején P. Engler egy név szerint neki, a lakóhelyére címzett küldeményt kapott a Janus Versand csomagküldő kereskedelmi vállalkozástól. Ez a küldemény egyrészt egy „kifizetési utalványt" tartalmazott, amelynek formája és tartalma a címzettben azt a látszatot keltette, hogy a fenti vállalkozás által szervezett „készpénznyeremény-sorsoláson" 455 000 schillinget (ATS) nyert, másrészt a fenti — magát a vásárlók felé „Handelskontor Janus GmbH" néven feltüntető — vállalkozás termékeit bemutató reklámkatalógust, amelyhez „kötelezettség nélküli kipróbálásra" szolgáló megrendelőszelvényt is csatoltak. A P. Engler számára megküldött reklámkatalógusban a Janus Versand jelezte, hogy interneten is elérhető a következő címen: www.janus-versand.com.

17 A „kifizetési utalvány" címében szerepel a „megerősítés" szó, továbbá — vastag betűvel szedve — a nyertes szám. Az utalvány címzettjének és kedvezményezettjének neve és címe megegyezik P. Engler nevével és címével, ezt a „személyes — át nem ruházható" közlemény követi. A szintén vastag betűvel szedett „kifizetési utalvány" feltünteti a nyeremény számmal kiírt összegét (455 000 ATS), alatta ugyanez az összeg betűvel kiírva szerepel, továbbá egy bizonyos Ulrich Mändercke által aláírt megerősítés, amely azt tanúsítja, hogy a „jelzett nyeremény összege helyes, és megfelel a birtokunkban lévő dokumentumoknak", majd az aláírást a „hitelesített és okleveles szakértők kamarája és irodája" szavak kísérik. P. Englert arra kérték, hogy a küldeményhez csatolt matricát — „az iroda hivatalos bélyegzőjét" — ragassza fel a „kifizetési utalvány" erre a célra fenntartott helyére, és a „kötelezettség nélküli kipróbálásra" szolgáló megrendelőszelvényt küldje vissza a Janus Versand részére. A „kifizetési utalványon" szerepel még a dátum és az aláírás számára fenntartott négyzet, az „itt töltse ki" felszólítás, továbbá kis betűvel szedve a részvétel feltételeire és a látszólag megnyert összeg odaítélésére vonatkozó utalás. P. Englernek a „kifizetési utalványon" nyilatkoznia kellett arról, hogy elolvasta és elfogadta ezeket a feltételeket. Az utalvány végül arra ösztönözte a címzettet, hogy a feldolgozhatóság érdekében „még ma" küldje vissza a megfelelően kitöltött nyomtatványt, és ebből a célból egy borítékot is mellékeltek.

18 Ilyen körülmények között P. Engler — a Janus Versand kérésének megfelelően — visszaküldte a „kifizetési utalványt" a vállalkozás részére, mivel úgy gondolta, hogy ez elegendő az ígért, 455 000 ATS összegű nyeremény megszerzéséhez.

19 Kezdetben a Janus Versand nem válaszolt, majd visszautasította, hogy a fenti összeget kifizesse P. Engler számára.

20 P. Engler ezért elsősorban a fogyasztóvédelmi törvény 5j. §-a alapján keresetet indított az osztrák bíróságok előtt a Janus Versand ellen, amely arra irányult, hogy a fenti vállalkozást kötelezzék a 455 000 ATS, továbbá a költségek és járulékok megfizetésére. P. Engler szerint ez a követelés szerződéses igénynek minősül, tekintettel arra, hogy a nyereményjuttatás ígéretével a Janus Versand őt arra ösztönözte, hogy a vállalkozással ingó dolgok értékesítésére vonatkozó szerződést kössön. Az ilyen követelés azonban egyéb indokok — különösen a szerződéskötés előtti kötelezettségszegés — alapján is megalapozott. Az alapeljárás felperese — másodlagos jelleggel — jogellenes károkozásból, illetve jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó igény alapján nyújtotta be keresetét.

21 A Janus Versand vitatta az osztrák bíróságoknak a kereset elfogadására való joghatóját, tekintettel elsősorban arra, hogy a küldemény, amelyre a keresetet alapozták, nem tőle, hanem tőle független jogi személytől, a Handelskontor Janus GmbH-tól származott, másodsorban arra, hogy semmilyen nyereményt nem ígért P. Englernek, és végezetül arra, hogy ez utóbbival nem állt szerződéses jogviszonyban.

22 2001. október 2-án a Landesgericht Feldkirch (Ausztria) hatáskör hiányára hivatkozva elutasította P. Engler keresetét, mivel úgy ítélte meg, ez utóbbi nem tudta kellően bizonyítani a Janus Versand és a nyereményt ígérő feladó, nevezetesen a „Handelskontor Janus GmbH, Postfach 1670, Abt. 3 Z 4, D-88106 Lindau" közötti kapcsolat meglétét.

23 P. Engler az Oberlandsgericht Innsbruck előtt fellebbezéssel élt a fenti ítélet ellen.

24 Ez a bíróság úgy ítélte meg, hogy nemzetközi ügyekben a joghatóság kérdésének eldöntéséhez a Brüsszeli Egyezmény rendelkezéseit kell figyelembe venni. E tekintetben meg kell határozni, hogy a P. Engler által indított kereset a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja szerinti szerződéses igényre, az 5. cikk 3. pontja szerinti jogellenes károkozásból vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó igényre, illetve az Egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének 3. pontjára alapozott keresetnek minősül-e.

25 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat arra, hogy az Oberster Gerichtshof (Ausztria) a C-96/00. sz. Gabriel-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6367. o.) meghozatala folyamán már megkereste a Bíróságot egy hasonló kérdéssel, és ítéletet az ezen előzetes döntéshozatal iránti kérelem Bírósághoz történő benyújtása után hozták meg, azonban az ügy alapját képező tényállás eltért a jelenlegitől. A Gabriel-ügyben szereplő vállalkozás a sorsolási játékban való részvételt — így a látszólag megnyert nyeremény kifizetését — a fogyasztó által előzetesen leadott megrendeléstől tette függővé, míg a Bírósághoz előterjesztett jelenlegi ügyben a nyeremény odaítélését nem rendelték alá sem a fogyasztó

árumegrendelésének, sem az áruknak a Janus Versand általi szállításának. A „kifizetési utalvány" visszaküldése állítólag elegendő lett volna a kifizetéshez.

26 Ugyanakkor a látszólag megnyert nyereményről szóló tájékoztatással egyidőben a fogyasztó a Janus Versand által forgalmazott termékek katalógusát, továbbá „kötelezettség nélküli kipróbálásra" szolgáló megrendelőszelvényt is kapott, amely nyilvánvalóan a fenti vállalkozás által értékesített ingó dolgok megvételére vonatkozó szerződés megkötésére ösztönözte a küldemény címzettjét. A kérdést előterjesztő bíróság ebből azt a következtetést vonja le, hogy a fent hivatkozott Gabriel-ítélet alapját képező ügyben az ingó dolgok eladására vonatkozó szerződést megkötötték, miközben a jelen ügyben, a nyeremény juttatásának ígéretétől függetlenül — amely adott esetben önmagában vizsgálható —, csak szerződéskötés előtti viszony létezett a felek között.

27 Arra való hivatkozással, hogy ilyen körülmények között az előtte folyó jogvita megoldása a Brüsszeli Egyezmény értelmezésétől függ, az Oberlandesgericht Innsbruck felfüggesztette az eljárást, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjesztette a Bíróság elé:

„Az [...] osztrák fogyasztóvédelmi törvény 5j. §-ában [...] — a távollévők közötti szerződésekről szóló osztrák törvény 1. cikkének (2) bekezdése szerinti változatban [...] — a fogyasztóra ruházott keresetindítási jog, amely lehetővé teszi bizonyos fogyasztók számára, hogy a vállalkozásoktól bíróság előtt követeljék a látszólag megnyert nyeremény kifizetését, amennyiben a vállalkozások számukra nyeremény juttatását ígérik vagy ígérték, vagy más hasonló üzenetet küldenek vagy küldtek, amelyek megfogalmazásuk alapján azt a látszatot kelthetik (vagy kelthették), hogy az adott nyereményt megnyerték, a Brüsszeli Egyezmény vonatkozásában

a) a 13. cikk (1) bekezdésének 3. pontja szerinti szerződéses igénynek

vagy

b) az 5. cikk 1. pontja szerinti szerződésnek vagy szerződéses igénynek

vagy

c) az 5. cikk 3. pontja szerinti jogellenes károkozásból vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó igénynek

minősül-e, amennyiben az átlagos tájékozottságú fogyasztó a számára megküldött küldemény alapján megalapozottan jutott arra a következtetésre, hogy a csatolt kifizetési utalvány visszaküldése önmagában elegendő a számára fenntartott összeg követeléséhez, és hogy a nyeremény kifizetése független a nyereményt ígérő vállalkozás termékeinek megrendelésétől, illetve szállításától, ugyanakkor a fogyasztó — a nyeremény látszólagos ígéretével együtt — a fenti vállalkozás termékeit bemutató katalógust és kötelezettség nélküli kipróbálásra szolgáló megrendelőszelvényt is kapott?"

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

28 Az alapeljárás tényállására tekintettel a feltett kérdést úgy kell érteni, mint amely lényegében arra irányul, hogy a Brüsszeli Egyezményben megfogalmazott joghatósági szabályok helyes értelmezése alapján egy kereset, amelyben a fogyasztó a lakóhelye szerinti szerződő állam joga alapján a valamely másik szerződő államban

székhellyel rendelkező csomagküldő vállalkozás kötelezését kéri a látszólag megnyert nyeremény kiadására, az 5. cikk 1. pontja, illetve a 13. cikk (1) bekezdésének 3. pontja alapján szerződéses igény-e, vagy az Egyezmény 5. cikkének 3. pontja alapján jogellenes károkozásból vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó igény-e, amennyiben a fenti vállalkozás a fogyasztó számára az ő nevére szóló küldeményt küldött, amely azt a látszatot kelthette, hogy a címzett nyereményt kap, ha a küldeményhez csatolt „kifizetési utalvány" visszaküldésével kéri annak kifizetését, és amennyiben a küldemény a fenti vállalkozás termékeit feltüntető reklámkatalógust és „kötelezettség nélküli kipróbálásra" szolgáló megrendelőszelvényt is tartalmazott, de a nyeremény elnyerése független volt az árurendeléstől, és a fogyasztó valóban nem is adott le ilyen rendelést.

29 Az így átalakított kérdés megválaszolása érdekében először is meg kell jegyezni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlattal összhangban a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 3. pontja szerinti jogellenes károkozásból vagy jogellenes károkozással egy tekintet alá eső cselekményből fakadó igény fogalma vonatkozik minden olyan keresetre, amely az alperes felelősségének megállapítására irányul, és nem kapcsolódik a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja értelmében vett szerződéshez vagy szerződéses igényhez (lásd különösen a C-189/87. sz. Kalfelis-ügyben 1988. szeptember 27-én hozott ítélet [EBHT 1988., 5565. o.] 17. pontját, a C-261/90. sz., Reichert és Kockler ügyben 1992. március 26-án hozott ítélet [EBHT 1992., I-2149. o.] 16. pontját, a C-51/97. sz., Réunion européenne és társai ügyben 1998. október 27-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-6511. o.] 22. pontját, a Gabriel-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 33. pontját, továbbá a C-167/00. sz. Henkel-ügyben 2002. október 1-jén hozott ítélet [EBHT 2002., I-8111. o.] 36. pontját).

30 Következésképpen először azt kell megvizsgálni, hogy az alapeljárásban érintetthez hasonló kereset szerződéses igénynek minősül-e.

31 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja általánosságban vonatkozik a szerződésekre és szerződéses igényekre, míg az Egyezmény 13. cikke különösen a különböző fogyasztói szerződéstípusokra vonatkozik.

32 Mivel a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke az Egyezmény 5. cikkének 1. pontjához képest *lex specialis*, mindenekelőtt azt kell meghatározni, hogy a jelen ítélet 28. pontja szerint átalakított, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésben meghatározott tulajdonságokkal rendelkező kereset tartozhat-e a 13. cikkben meghatározott rendelkezés hatálya alá.

33 Mint ahogyan azt a Bíróság többször is kimondta: a Brüsszeli Egyezményben használt — különösen az Egyezmény 5. cikkének 1. és 3. pontjában, valamint 13. cikkében szereplő — fogalmakat egymástól függetlenül, elsősorban az Egyezmény szerkezetének és céljainak megfelelően kell értelmezni annak érdekében, hogy ezáltal az Egyezmény egységes alkalmazása valamennyi szerződő államban biztosítva legyen (lásd különösen a 150/77. sz. Bertrand-ügyben 1978. június 21-én hozott ítélet [EBHT 1978., 1431. o.] 14–16. pontját, a C-89/91. sz. Shearson Lehman Hutton-ügyben 1993. január 19-én hozott ítélet [EBHT 1993., I-139. o.] 13. pontját, a C-269/95. sz. Benincasa-ügyben 1997. július 3-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-3767. o.] 12. pontját, a C-99/96. sz. Mietz-ügyben 1999. április 27-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-2277. o.] 26. pontját, továbbá a Gabriel-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 37. pontját).

34 Ami különösen a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének (1) bekezdését illeti, a Bíróság korábban már úgy ítélte az előző pontban felsorolt feltételek alapján, hogy a fenti rendelkezés 3. pontja csak akkor alkalmazható, először is ha a felperes kereskedelmi vagy szakmai tevékenységében nem érintett végső fogyasztó magánszemély, másodszor ha a bírósághoz benyújtott kereset a fenti fogyasztó és az eladó között megkötött szerződéshez kapcsolódik, amelynek tárgya ingó dolgok értékesítése vagy szolgáltatások nyújtása, és amely kölcsönös és egymástól függő kötelezettségeket keletkeztet a két szerződő fél között, harmadszor ha a 13. cikk (1) bekezdése

3. pontjának a) és b) alpontjában felsorolt két különös feltétel teljesül (lásd a Gabriel-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 38–40., és 47–51. pontját).

35 Meg kell azonban állapítani, hogy a fenti feltételek az alapeljárásban szereplő esethez hasonló ügyben nem teljesülnek kivétel nélkül.

36 Noha vitathatatlan, hogy ilyen helyzetben az alapeljárás felperese a Brüsszeli Egyezmény 13. cikkének (1) bekezdése szerinti fogyasztónak minősül, továbbá hogy az eladó a fenti rendelkezés 3. pontjának a) alpontjában meghatározott módon lépett kapcsolatba a fogyasztóval azáltal, hogy névre szóló küldeményt küldött neki, amely nyereményre vonatkozó ígéretet tartalmazott, továbbá egy termékkatalógust és az abban feltüntetett termékeknek a fogyasztó lakóhelye szerinti szerződő államban történő megvásárlására szolgáló megrendelőszelvényt, azzal a céllal, hogy a fogyasztót ajánlatának elfogadására ösztönözze, a tényállás mégis az, hogy a jelen esetben az eladó ajánlatát nem követte a fogyasztó és az eladó közötti szerződéskötés, amely a fenti rendelkezésben meghatározott valamelyik tárgyra vonatkozott volna, és amelynek során a felek kölcsönös kötelezettséget vállaltak volna.

37 Nem vitatható, hogy az alapeljárásban a fogyasztó által látszólag megnyert nyeremény juttatását nem rendelték alá annak, hogy a fogyasztó a Janus Versand által kínált terméket megrendelje, és P. Engler valóban nem is adott le ilyen rendelést. Ezenkívül az iratokból sehol nem következik, hogy az ígért „nyeremény" követelésével ez utóbbi bárminemű kötelezettséget vállalt volna a vállalkozással szemben, még akkor sem, ha a nyeremény megszerzése érdekében költségei merültek fel.

38 Ilyen körülmények között az alapeljárásban P. Engler által indított keresethez hasonló kereset nem tekinthető a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének 3. pontja értelmében vett szerződéses igénynek.

39 P. Engler és az osztrák kormány álláspontjával ellentétben a fenti megállapítást nem cáfolja sem a fenti rendelkezés hátterében álló célkitűzés, nevezetesen a fogyasztó, mint gazdaságilag gyengébb fél megfelelő védelmének biztosítása, sem az a körülmény, hogy — ebben az esetben — a küldeményt a Janus Versand névre szólóan a fogyasztónak küldte, a „kötelezettség nélküli kipróbálásra" elnevezésű megrendelőszelvény kíséretében, egyértelműen azzal a szándékkal, hogy a fogyasztót termékeinek megvásárlására ösztönözze.

40 Mint ahogyan az megfogalmazásából is kitűnik, a 13. cikk kétséget kizáróan a fogyasztó által „megkötött szerződésre" vonatkozik, „ahol a szerződés tárgya szolgáltatás nyújtása vagy ingó dolog értékesítése".

41 A jelen ítélet 36–38. pontjában megfogalmazott értelmezést alátámasztja a Brüsszeli Egyezmény II. fejezetének 4. szakaszában meghatározott, a fogyasztói szerződésekre vonatkozó joghatósági szabályoknak az Egyezmény rendszerében elfoglalt helye.

42 Az Egyezmény 13–15. cikke a 2. cikk (1) bekezdésében meghatározott főszabály alóli kivételeket tartalmazza; ez a főszabály az alperes lakóhelye szerinti szerződő állam bíróságai számára állapít meg joghatóságot.

43 Az állandó ítélkezési gyakorlattal összhangban a fentiekből az következik, hogy a Brüsszeli Egyezménynek a különös joghatóságra vonatkozó 13–15. cikkét szigorúan kell értelmezni, és e rendelkezések csak az Egyezményben kifejezetten meghatározott esetekben alkalmazhatóak (lásd különösen a Bertrand-ügyben hozott ítélet 17. pontját, a Shearson Lehman Hutton-ügyben hozott ítélet 14–16. pontját, a Benincasa ügyben hozott ítélet 13. pontját és a Miet-ügyben hozott ítélet 27. pontját [hivatkozások fent]).

44 Mivel a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke (1) bekezdése 3. pontjának alkalmazását a jelen ítélet 28. pontja szerint átalakított kérdésben meghatározott tulajdonságokkal rendelkező ügyekben szintén ki kell zárni, azt kell megvizsgálni, hogy az alapeljárásban érintetthez hasonló kereset tekinthető-e az Egyezmény 5. cikkének 1. pontja értelmében vett szerződésnek vagy szerződéses igénynek.

45 E tekintetben már elöljáróban meg kell jegyezni, hogy — mint az a megfogalmazásából is kitűnik — a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja nem ír elő szerződéskötési kötelezettséget (e tekintetben lásd a C-334/00. sz. Tacconi-ügyben 2002. szeptember 17-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-7357. o.] 22. pontját).

46 Emlékeztetni kell arra is, hogy a Bíróság korábban már úgy ítélte, hogy a szerződéses kötelezettség meglétével kapcsolatos jogviták tekintetében a joghatóságot a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja alapján kell meghatározni, ezért a fenti rendelkezést kell alkalmazni akkor is, amikor a felek vitatják az eljárás alapját képező szerződés létrejöttét (lásd a 38/81. sz. Effer-ügyben 1982. március 4-én hozott ítélet [EBHT 1982., 825. o.] 7. és 8. pontját).

47 Az ítélkezési gyakorlatból adódik, hogy a valamely egyesület és annak tagjai közötti tagsági viszonyból származó kötelezettségeket a Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 1. pontjának értelmében szerződéses jellegűeknek kell tekinteni, mivel egy magánjogi egyesületbe történő belépés ugyanolyan típusú kapcsolatot teremt a tagok között, mint amilyen a szerződő felek között fennálló kapcsolat (lásd a 34/82. sz. Peters-ügyben 1983. március 22-én hozott ítélet [EBHT 1983., 987. o.] 13. és 15. pontját).

48 A fentiekből következik, hogy — mint arra indítványának 38. pontjában a főtanácsnok is rámutatott — a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontjában meghatározott „szerződéses igény" Bíróság általi értelmezése nem szűk körű.

49 Következésképpen, a jelen ítélet 38. és 44. pontjában tett megállapítás, azaz hogy az alapeljárásban benyújtott kereset nem minősül a Brüsszeli Egyezmény 13. cikke (1) bekezdésének értelmében vett szerződéses jellegűnek, önmagában nem összeegyeztethetetlen azzal, hogy az eljárás tárgya az Egyezmény 5. cikkének 1. pontja szerinti szerződés vagy szerződéses igény legyen.

50 Annak meghatározása érdekében, hogy ugyanez az alapeljárás esetében is megállapítható-e, tekintetbe kell venni azt, hogy az ítélkezési gyakorlat alapján – noha a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja nem ír elő szerződéskötési kötelezettséget — valamely kötelezettség megjelölése elengedhetetlen a fenti rendelkezés alkalmazhatóságához, tekintettel arra, hogy szerződéses igények esetére az Egyezmény a kötelezettség teljesítésének helye szerint határozza meg a joghatóságot (lásd a Tacconi-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 22. pontját). Másrészt a Bíróság már többször úgy ítélte meg, hogy a szerződéses igény fogalmát a fenti rendelkezés alkalmazásában nem úgy kell érteni, mint amely olyan helyzetre vonatkozik, amelyben nem áll fenn egyik fél részéről a másik felé szabadon vállalt kötelezettség (a C-26/91. sz. Handte-ügyben 1992. június 17-én hozott ítélet [EBHT 1992., I-3967. o.] 15. pontja, a Réunion européenne és társai ügyben [hivatkozás fent] hozott ítélet 17. pontja, a Tacconi-ügyben hozott ítélet [hivatkozás fent] 23. pontja, valamint a C-265/02. sz. Frahuil-ügyben 2004. február 5-én hozott ítélet [EBHT 2004., I-1543. o.] 24. pontja).

51 Következésképpen az 5. cikk 1. pontja szerinti szerződésre vagy szerződéses igényekre vonatkozó különös joghatósági rendelkezés alkalmazása olyan, az egyik fél által a másik felé szabadon vállalt kötelezettséget feltételez, amelyen a felperes keresete alapul.

52 E tekintetben a kérdést előterjesztő bíróság megállapította, hogy ebben az ügyben az eladó saját kezdeményezéséből kifolyólag, a fogyasztó erre irányuló kérése nélkül küldött a fogyasztó lakóhelyére olyan küldeményt, amely a fogyasztót név szerint bizonyos nyeremény nyerteseként tüntette fel.

53 Az ilyen küldemény — amelyet kizárólag a feladó által kiválasztott címzetteknek és az általa kiválasztott módon küldenek — tehát minősülhet „szabadon vállalt" kötelezettségnek, az ezen ítélet 50. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlat értelmében.

54 A kérdést előterjesztő bíróság szerint az eladó ilyen körülmények között tett, valamely nyeremény juttatására vonatkozó ígérete, amely során nem hívta fel a figyelmet a kockázati tényezőre, és a fogyasztó félrevezetésére alkalmas megnyilvánulást is tett annak érdekében, hogy a fogyasztó az általa forgalmazott termékek megszerzésére szerződést kössön vele, joggal keltheti a küldemény címzettjében azt a benyomást, hogy a csatolt „kifizetési utalvány" visszaküldésével megkapja a nyereményt.

55 Ezenkívül — ahogyan ez a kérdést előterjesztő bíróság által megküldött iratokból is kiderül — a vitatott küldemény címzettje kifejezetten elfogadta a nyeremény ígéretét azáltal, hogy a látszólag megnyert nyeremény kifizetését kérte.

56 Ezért az alapeljárásban tárgyalt ügy körülményei között az eladó önkéntes cselekményét legalább ettől a pillanattól kezdve úgy kell tekinteni, mint amely alkalmas arra, hogy — a szerződéses igényhez hasonlóan — elkövetőjére nézve kötelezettséget keletkeztessen. Következésképpen — továbbá a fenti kötelezettségnek a kérdést előterjesztő bíró által adandó végleges jogi minősítésére is figyelemmel — teljesítettnek tekinthető a jelen ítélet 50. pontjában felhívott ítélkezési gyakorlatban megállapított feltétel, azaz az egyik fél részéről a másik felé vállalt kötelezettség megléte.

57 Meg kell állapítani továbbá, hogy az alapeljáráshoz hasonló ügyben a fogyasztó által indított bírósági eljárás célja az, hogy a fogyasztó bíróság előtt érvényesítse az eladóval szemben a látszólag megnyert nyeremény kifizetésére irányuló követelést, amelyet az eladó megtagadott. Az alapeljárás ezért pontosan a kérdéses nyeremény juttatására vonatkozó ígéreten alapul, tekintettel arra, hogy a bírósági eljárás megindításának indokolásában a látszólagos kedvezményezett az ígéret teljesítésének elmaradására hivatkozik.

58 Következésképpen az alapeljárásban érintetthez hasonló esetben a Brüsszeli Egyezmény 5. cikke 1. pontjának alkalmazásához szükséges valamennyi feltétel teljesült.

59 A főtanácsnoki indítvány 48. pontjában kifejtett indokolással kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy önmagában az a tény, hogy az eladónak valójában nem állt

szándékában kifizetni a címzetthez küldött küldeményben megígért nyereményt, ebben a tekintetben lényegtelen. Tekintettel a jelen ítélet 45. pontjában elmondottakra, ugyanaz vonatkozik arra az esetre is, ha a nyeremény elnyerése az árurendeléstől független, és a fogyasztó ténylegesen nem is adott le ilyen rendelést.

60 Ilyen körülmények között a P. Engler által a kérdést előterjesztő bíróság előtt indított eljáráshoz hasonló eljárás a Brüsszeli Egyezmény 5. cikkének 1. pontja hatálya alá tartozik, így, mint ahogyan az a jelen ítélet 29. pontjából is kitűnik, nem szükséges azt vizsgálni, hogy az Egyezmény 5. cikkének 3. pontja alkalmazható-e.

61 A fentiekben kifejtett meggondolások alapján a feltett kérdésre adandó válasz az, hogy a Brüsszeli Egyezmény joghatósági szabályait a következőképpen kell értelmezni:

— a kereset, amellyel a fogyasztó azon szerződő állam joga szerint, amelyben lakóhellyel rendelkezik, valamely más szerződő államban székhellyel rendelkező csomagküldő kereskedelmi vállalkozástól a látszólag megnyert nyeremény kiadását követeli, az Egyezmény 5. cikkének 1. pontja szerinti szerződéses igény, egyfelől ha a vállalkozás a fogyasztóhoz névre szóló, őt szerződéskötésre ösztönző küldeményt intézett, amely azt a látszatot kelthette, hogy a fogyasztó megkapja a nyereményt, amint a küldeményhez mellékelt „kifizetési utalványt" visszaküldi, másfelől ha a fogyasztó az eladó által kitűzött feltételeket elfogadja, valamint ténylegesen kéri az ígért nyeremény kifizetését;

— az a kettős körülmény azonban, hogy a nyeremény elnyerése független az árurendeléstől, és a fogyasztó ténylegesen nem is adott fel ilyen megrendelést, nincs hatással a fenti értelmezésre, még akkor sem, ha a küldemény az adott

vállalkozás termékeit feltüntető reklámkatalógust és „kötelezettség nélküli kipróbálásra" szolgáló megrendelőszelvényt is tartalmaz.

A költségekről

62 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A Dánia, Írország, valamint Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága csatlakozásáról szóló, 1978. október 9-i egyezménnyel, a Görög Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1982. október 25-i egyezménnyel, a Spanyol Királyság és a Portugál Köztársaság csatlakozásáról szóló, 1989. május 26-i egyezménnyel, valamint az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásáról szóló, 1996. november 29-i egyezménnyel módosított, a polgári és kereskedelmi ügyekben irányadó bírósági joghatóságról és a

bírósági határozatok végrehajtásáról szóló, 1968. szeptember 27-i egyezmény joghatósági szabályait a következőképpen kell értelmezni:

— a kereset, amellyel a fogyasztó azon szerződő állam joga szerint, amelyben lakóhellyel rendelkezik, valamely más szerződő államban székhellyel rendelkező csomagküldő kereskedelmi vállalkozástól a látszólag megnyert nyeremény kadását követeli, az Egyezmény 5. cikkének 1. pontja szerinti szerződéses igény, egyfelől ha a vállalkozás a fogyasztóhoz névre szóló, őt szerződéskötésre ösztönző küldeményt intézett, amely azt a látszatot kelthette, hogy a fogyasztó megkapja a nyereményt, amint a küldeményhez mellékelt „kifizetési utalványt" visszaküldi, másfelől ha a fogyasztó az eladó által kitűzött feltételeket elfogadja, valamint ténylegesen kéri az ígért nyeremény kifizetését;

— az a kettős körülmény azonban, hogy a nyeremény elnyerése független az árurendeléstől, és a fogyasztó ténylegesen nem is adott fel ilyen megrendelést, nincs hatással a fenti értelmezésre, még akkor sem, ha a küldemény az adott vállalkozás termékeit feltüntető reklámkatalógust és „kötelezettség nélküli kipróbálásra" szolgáló megrendelőszelvényt is tartalmaz.

Aláírások